

ВСТУП

У період освітніх реформ задля реалізації концептуальних засад Нової української школи в новому навчальному році реалізується новий зміст шкільної мистецької освіти, зазначений в Державному стандарті базової середньої освіти, модельних освітніх програмах (гриф МОН), методичних рекомендаціях МОН України щодо викладання мистецьких дисциплін у закладах загальної середньої освіти. Викладання мистецтва в 5 класах органічно продовжує ідеї реалізації Концепції Нової української школи, які було розпочато в початковій школі, та орієнтує сучасного вчителя мистецтва на підвищення професійної майстерності й розвиток комплексу професійних компетентностей, пошуку нових технологій, форм і методів викладання мистецтва для учнів основної школи. Викладання мистецтва в 5 класі розпочинає перший адаптаційний етап (5-6 класи) мистецької освіти школярів в базовій середній освіті.

Пропонований методичний посібник розраховано на вчителів музичного мистецтва, що викладають інтегрований курс «Мистецтво» в 5 класі загальноосвітньої школи, або на тих педагогів, які працюють за окремими дисциплінами «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» з учнями 5 класів. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани з добіркою творчих завдань до кожного уроку, а також додаток із текстом пісенного репертуару, поспівками тощо.

Посібник укладено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, модельній навчальній програмі «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс авторки Кондратової Л.Г.) та методичних рекомендацій.

На допомогу вчителю подано пісенний репертуар (для уроків мистецтва в 5 класі), витяг із модельної навчальної програми «Мистецтво» для учнів 5-6 класів. Посібник містить календарно-тематичне планування для вчителів мистецтва, які працюють за підручником «Мистецтво. 5 клас» (автори: Кондратова Л.Г., Федун С.І., Чорний О.В.), подано поурочні плани-конспекти з описом творчих завдань та ігор, розроблених авторкою програми до кожного уроку.

Витяг із модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л.Г.) (2021 р.).

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795)*

Вимоги щодо обов'язкових результатів навчання, які забезпечує вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво».

I. Метою мистецької освітньої галузі є цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

II. Компетентнісний потенціал мистецької освітньої галузі

1. Вільне володіння державною мовою.

Уміння: грамотно висловлювати українською мовою в усній чи письмовій формі свої враження від мистецтва; чітко формулювати судження, міркування; дискутувати щодо мистецьких явищ та інформації про мистецтво, отриманої з різних джерел; ділитися творчими ідеями, коментувати та оцінювати власні художні результати і творчість інших осіб; шукати художню літературу та літературу мистецького спрямування для читання й пізнання нового та отримання задоволення.

Ставлення: усвідомлення національної ідентичності через українське і світове мистецтво; цінування української мови як основи національного мистецтва (літератури, театру, кіно тощо); готовність активно користуватися українською мовою під час спілкування на теми мистецтва.

2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.

Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою. *Уміння:* грамотно висловлювати в усній і письмовій формі свої враження від мистецтва; чітко формулювати судження, міркування із застосуванням відповідної лексики; дискутувати щодо мистецьких явищ та інформації про мистецтво, отриманої з різних джерел; ділитися творчими ідеями, коментувати та оцінювати власні художні результати і творчість інших осіб; добирати художню літературу та літературу мистецького спрямування для читання й пізнання нового та отримання задоволення.

Ставлення: усвідомлення своєї етнічної самобутності та української національної ідентичності; сприйняття культурного різноманіття світу через мистецтво.

Здатність спілкуватися іноземними мовами.

Уміння: використовувати іншомовні джерела інформації про мистецтво та іншомовну мистецьку термінологію.

Ставлення: шанування культурного різноманіття, усвідомлення широких можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов; усвідомлення необхідності популяризації іноземними мовами культурних надбань України.

3. Математична компетентність.

Уміння: застосовувати математичні поняття і категорії як інструменти під час створення художніх робіт; використовувати математичні знання для пояснення художньої виразності творів, логіки, структури художньої форми; аналізувати твори мистецтва та створювати власні художні твори за правилами художньої композиції; здійснювати у разі потреби розрахунки для встановлення пропорцій, відношень між величинами, створення об'ємно-просторових композицій, запису ритму, створення сценічних композицій тощо; створювати сценічні композиції, різноманітні художні продукти із використанням медіаресурсів; актуалізувати за допомогою мистецтва математичні поняття і категорії; вибудовувати логіку презентації власних проєктів.

Ставлення: усвідомлення взаємозв'язків математики і мистецтва як універсальних мов на прикладах творів різних видів мистецтва; усвідомлення взаємозумовленості художньо-образного та математичного мислення у становленні особистості; розуміння впливу художнього пізнання на розвиток математичних здібностей і вмінь.

4. Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій.

Уміння: спостерігати і відтворювати довкілля в художніх образах засобами різних видів мистецтва; аналізувати роль людини в соціокультурному просторі та її відображення в мистецтві; використовувати технічні засоби для втілення художніх ідей з урахуванням постійного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати знання з природничих наук та використовувати природні ресурси

для творчості; застосовувати мистецькі знання і вміння для естетизації навколишнього середовища, розширювати діапазон емоційних переживань через сприйняття довкілля.

Ставлення: сприйняття довкілля і знання з природничих наук як об'єктів для художньо-образної інтерпретації; розуміння естетичних якостей технічних винаходів, усвідомлення взаємовпливу знань природничих наук, техніки, технологій і мистецтва (на прикладі дизайну, ландшафтної архітектури, звукозаписів, сценічних ефектів тощо), художнє осмислення людського досвіду.

5. Інноваційність.

Уміння: виявляти креативність у різних сферах життєтворчості, критично оцінювати та інтерпретувати явища культури з урахуванням взаємодії традицій та інновацій; пропонувати неординарні способи виконання творчих завдань, розвивати критичне мислення щодо власної художньо-творчої діяльності; генерувати і впроваджувати нові мистецькі ідеї у різних сферах життєдіяльності.

Ставлення: відкритість до інновацій і передбачення їхнього позитивного результату, ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, творенні нових культурних продуктів; прагнення творчої самореалізації, вираження креативності; відповідальність за особистий і спільний результат у мистецьких проєктах; виявлення прагнення до сталості результату, мультиплікаційності результату; демонстрування впевненості в собі, визначення перспективи діяльності.

6. Екологічна компетентність.

Уміння: використовувати взаємодію «людина-природа» для вираження мистецькими засобами власних емоцій, почуттів, переживань; запобігати негативним впливам інформації на власний емоційний стан; поширювати засобами мистецтва ідеї свідомого споживання.

Ставлення: усвідомлення необхідності гармонійної взаємодії людини і довкілля; сприйняття довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації, виявлення емоційно-ціннісного ставлення до життєвого простору, сприйняття природи як естетичного об'єкта.

7. Інформаційно-комунікаційна компетентність.

Уміння: застосовувати цифрові технології для створення, презентації і популяризації художніх образів, мистецьких ідей; визначати художню цінність цифрового контенту; добирати та опрацьовувати художню інформацію у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності для пізнання і творення мистецтва; переводити художню інформацію з цифрового формату в нецифровий і навпаки; використовувати інформаційні технології для здобуття мистецької інформації та формування власного мистецького простору; вирізняти маніпулятивну квазімистецьку інформацію, запобігати негативним інформаційно-технологічним впливам на власний культурний розвиток; оцінювати художню якість створеного цифрового продукту.

Ставлення: усвідомлення естетичного потенціалу цифрових технологій для художньо-творчого самовираження, обробки, поширення мистецьких творів і здійснення віртуальних мистецьких подорожей; розуміння ролі мистецьких засобів у впливі медіатекстів на свідомість людини.

8. Навчання впродовж життя.

Уміння: визначати власні художні інтереси та потреби, виявляти мобільність у пізнанні мистецьких явищ і процесів; сприяти розвитку інтересу до мистецтва протягом життя; розвивати емоційний інтелект; вибудовувати перспективу художнього самовдосконалення, планувати та організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва, самовираження через мистецтво; критично оцінювати та аналізувати результати власної творчої діяльності, раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб; здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію.

Ставлення: усвідомлення власних потреб і досягнень у художньому самовираженні; побудова позитивних векторів власної життєвої стратегії; поглиблення власної мотивації творити, інтелектуально розвиватися, зокрема у процесі художнього пізнання; розуміння місії мистецтва у власному житті та впливу мистецької діяльності на успішну самореалізацію, психологічну стабільність; виявлення готовності до пошуку нових способів художнього пізнання; отримання задоволення від спілкування за допомогою мистецтва в різних культурних середовищах.

9. Громадянські та соціальні компетентності.

Громадянські компетентності

Уміння: виробляти активну позицію у творенні естетичного середовища; ефективно взаємодіяти для реалізації громадських мистецьких проєктів; критично аналізувати та оцінювати мистецькі явища як засіб впливу на формування громадянського суспільства; брати участь у культурному житті України, бути причетним до соціокультурних, суспільних та історичних процесів.

Ставлення: шанування національної ідентичності через пізнання українського мистецтва у світовому контексті; усвідомлення причетності до соціокультурних, суспільних та історичних процесів; розуміння значення загальнолюдських цінностей; дбайливе ставлення до народних мистецьких традицій рідного

краю та виявлення поваги до надбань інших культур; виявлення активної громадянської позиції у збереженні культурного різноманіття, в утвердженні рівності як основи демократії та визнання особливостей різних культур; шанування досягнень українців у мистецькій і науково-дослідницькій діяльності.

Соціальні компетентності

Уміння: визначати роль мистецтва в соціокультурному просторі; оцінювати соціально-економічні результати культурної діяльності; виявляти партнерські якості, солідарність, зацікавлення в спільному розв'язанні соціальних проблем засобами мистецтва; підтримувати громадські проекти в культурній сфері.

Ставлення: розуміння важливості мистецтва для соціального розвитку, виявлення поваги до прав і свобод людини як загальнолюдських цінностей, зокрема до свободи слова і думки, втілених у мистецтві; готовність брати участь у волонтерському русі, зокрема в мистецько-просвітницькій діяльності.

10. Культурна компетентність.

Уміння: орієнтуватися в культурному різноманітті, визначати вияви взаємодії між різними культурами та усвідомлювати їхній внесок у сталий розвиток суспільства; аналізувати способи вираження і передачі ідей у різних культурах за допомогою мистецтва; розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприйняття мистецтва і художньо-творчої діяльності; інтерпретувати, давати естетичну оцінку явищам і об'єктам навколишнього середовища; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва; продукувати ідеї та реалізувати їх; відповідально ставитися до інтелектуальної і культурної власності; визначати різні способи художньої комунікації між суб'єктами мистецького діалогу; розуміти значення комунікації в креативних індустріях.

Ставлення: усвідомлення загальнолюдських, естетичних і художніх цінностей, транслятором яких є мистецтво різних регіонів світу; виявлення пошани до мистецького надбання українського народу і гордості за нього, поваги і толерантного ставлення до культурного різноманіття регіонів світу; усвідомлення власної ідентичності у світовій культурній спадщині; потреба пропагування національної культури через власну мистецьку діяльність; розуміння необхідності збереження художнього надбання людства; розуміння важливості естетичних чинників у повсякденному житті.

11. Підприємливість та фінансова грамотність.

Уміння: визначати цілі, планувати і досягати їх; виявляти творчу ініціативу і сприяти її реалізації, зокрема через утілення в практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); використовувати в пошуковій діяльності різні джерела інформації; працювати в команді для виконання художньо-творчих завдань з урахуванням основ культурного менеджменту; знаходити мистецькі форми самовираження в креативних індустріях (економічній діяльності); пояснювати на прикладах реалізації мистецьких проектів, фестивалів, виставок значення інвестицій у культуру; оцінювати практичне втілення мистецьких проектів; реалізовувати мистецькі проекти; презентувати власні надбання.

Ставлення: виявлення активності в процесі пізнання мистецтва; усвідомлення важливості творчої діяльності для самореалізації особистості; прагнення участі в мистецьких заходах і подіях; засудження плагіату; виявлення здатності мислити творчо; сприйняття мистецького твору як форми самовираження людини; демонстрування готовності до партнерства у творчому процесі, самостійності та мобільності у творенні ідей та прийнятті рішень; генерування нових ідей та ініціатив, втілення їх у життя для забезпечення власного добробуту і розвитку суспільства.

III. Базові знання

Мистецька грамотність: художня творчість; твір мистецтва; художній образ як категорія мистецтва; види мистецтва; засоби виразності різних видів мистецтва; загальномистецький словник (тема/сюжет, ритм, гармонія, композиція, контраст, форма тощо); жанри мистецтва; художні стилі й напрями; зміст і смисл у творі мистецтва; читання мистецького тексту; народне і професійне мистецтво; автентичність; стилізація; взаємодія/синтез мистецтв; дизайн; новітні технології в мистецтві; медіамистецтво; взаємовплив мистецтва і науки; культурне різноманіття.

Мистецька діяльність: художня ідея та її втілення; креативність; способи творення художніх образів у різних видах мистецтва; виконавство (хор, соло, ансамбль, гра на музичних інструментах, танець; акторська майстерність тощо); творення візуальних/аудіовізуальних образів (малювання, ліплення, просторове проектування, декоративні техніки/художні ремесла, екранні образи тощо); мистецький проект; мистецькі професії; мистецтво і технології (штучний інтелект, робототехніка тощо).

Мистецька комунікація: вплив мистецтва на особистість; діалог у мистецтві; емоційне та раціональне в мистецтві; форми зберігання мистецтва (усна традиція, запис художнього тексту (нотного, хореографічного, літературного тощо), екранізація, аудіо-, фото-, відеофіксація, музейний простір, колекціонування тощо); медіатекст; сучасні способи і засоби художньої комунікації; нові виміри існування мистецьких творів (інтерактивність, мультимедійність, масмедійність, гіпертекст тощо); сучасні комунікаційні та комунікативні технології; джерела інформації про мистецтво.

Освітня мета вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво. 5-6 класи»

Метою програми є цілісний різнобічний розвиток успішної особистості учня у процесі формування мистецької грамотності опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації в міжкультурному комунікаційному просторі; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в сфері мистецької діяльності та комунікації; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних мистецьких подій та процесів в Україні.

Досягнення поставленої мети досягається за умови дотримання таких **завдань загальної мистецької освіти**:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток мистецьких художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи мистецької грамотності, яка відображає видову, жанрову, стильову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження в мистецькій діяльності, до здійснення мистецької комунікації;
- розвиток художніх мистецьких здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі, які передбачають, що учень:

- опанує різні види, жанри та стилі мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;
- розвиває художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;
- пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;
- використовує інформаційне й цифрове середовище у власній творчості та художній мистецькій комунікації.

Для досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі програмою пропонуються такі **види мистецької діяльності**:

Музична складова інтегрованого курсу

Сприймання творів мистецтва

Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів музичного мистецтва. Аналіз музичної мови, засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї в творах, способів творення художніх образів у музичних творах, розпізнавання музичних творів, тембрів голосів та тембрів музичних інструментів на слух тощо. Розпізнавання на слух, зорово базових засобів художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наведення прикладів творів. Сприймання, інтерпретація та аналіз творів театрального, хореографічного мистецтва, кіномистецтва (в т.ч. мультиплікації), циркового мистецтва як прикладів синтезу мистецтв.

Створення художніх образів у процесі виконавської мистецької діяльності. Виконання пісень

Створення художніх образів у процесі виконання пісень (хором, соло, ансамблем, без супроводу — а капела, з акомпанементом, під фонограму), набуття досвіду здійснення вокальної мелодійної та ритмічної імпровізації.

Музикування

Створення художніх образів у процесі музикування-гри на музичних інструментах (традиційних та/або електронних музичних інструментах), набуття досвіду здійснення інструментальної, ритмічної імпровізації.

Рухи під музику

Створення художніх образів у процесі виконання рухів під музику, набуття досвіду здійснення танцювальної творчості (пластичної імпровізації, пластичного інтонування).

Театралізація, інсценізація, ігрова та проектна діяльність

Створення художніх образів у процесі інсценізації пісень, в театралізованій творчості, набуття досвіду здійснення театралізованої імпровізації, розвиток акторської майстерності, розвиток творчих здібностей в ігровій діяльності, участь у створенні мистецьких проектів тощо.

Образотворча складова інтегрованого курсу

Сприймання творів мистецтва

Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотомистецтва, дизайну). Сприймання та інтерпретація народних творів художніх промислів та ремесел, творів декоративно-ужиткового мистецтва. Аналіз засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї у творах, способів творення художніх образів, художньої мови у творах образотворчого мистецтва різних видів та жанрів.

Мистецька художньо-творча діяльність

Художньо-творче самовираження в різних видах образотворчої мистецької діяльності: тренувальні вправи, творчі завдання.

Виконання тренувальних, навчальних вправ

Виконання короткочасних тренувальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів для подальшої творчої мистецької діяльності, підготовка до виконання творчих завдань: вправи в повітрі, вправи олівцем, вправи фарбами, вправи на засвоєння прийомів ліплення, виконання ескізів, виконання композиційних схем, аналіз пропорцій, будови тіла, аналіз натурної постановки, пояснення послідовності дій.

Практична мистецька діяльність, виконання творчих мистецьких завдань

Втілення художньої ідеї в процесі мистецької діяльності. Виявлення креативності та набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах, жанрах образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотографії, дизайну, декоративно-ужиткового мистецтва тощо). Набуття практичних навичок і досвіду створення візуальних образів (малювання, ліплення, розпис, декорування, просторове проектування тощо), дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами, оволодіння різними образотворчими техніками, створення схем, ескізів, аналіз пропорцій, виконання завдання різними засобами і способами (експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей).

Ігрова та проєктна діяльність

Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій, залучення до творчих ігрових видів діяльності.

Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво» (5–6 класи)

Адаптаційний цикл базової середньої освіти для 5-6 класів становить 70 годин на рік (2 години на тиждень), з них 8 годин відводяться на резервний час, або 35 годин на рік (1 година на тиждень).

ПОУРОЧНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ В 5 класі

Дата .....

Клас .....

I семестр

Тема 1. Мистецька азбука

Додатковий .....

матеріал до уроку .....

(32 год)

Урок 1.

Тема уроку. У колі мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити з мандрівною картою Країною музичного мистецтва, надати уявлення про види мистецтва, загальну класифікацію видів мистецтва, розглянути музику як вид мистецтва та музичне мистецтво в колі мистецтв і значення музики в житті людей (в побуті, медіапросторі), надати уявлення про роль композитора або композиторки, виконавця чи виконавиці, слухача або слухачки в музичному мистецтві;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, вміння надавати характеристики художньому образу твору, розвивати бажання створювати ритмічну та пластичну імпровізацію до пісні, рухаючись у темпі музики;
- виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Компетентності школярів, що формуються протягом уроку:

Ключові: уміння вчитися (уміння зосереджено сприймати навчальний матеріал), культурна компетентність (залучення до мистецької діяльності, розвиток творчого самовираження), соціальна компетентність (уміння співпрацювати з колективом).

Предметні: опанувати поняття мистецтво, музичне мистецтво, види мистецтва; формувати вміння емоційно сприймати музику та аналізувати її; розвивати вміння елементарного музикування; формувати вокально-хорові навички.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів, авторів творів та пісні.

Основні поняття для засвоєння: види мистецтва, загальна класифікація; музика як вид мистецтва; музичне мистецтво в колі мистецтв; значення музики в житті людей (в побуті, медіапросторі); поняття композитор або композиторка, виконавець чи виконавиця, слухач або слухачка; карта мистецької мандрівки.

Твори, що вивчаються на уроці: Відеоролик «Музика в житті людей». Калейдоскоп сучасних ритмів. Сприймання: Естрадна композиція «Пісня ельфа» у виконанні Ф. Шеррі (скрипка), Р. Ловланда (фортепіано). М. Лисенко. Баркарола «Пливе човен» для фортепіано. Розучування пісні: «Сонце! Літо!» (слова Т. Лучанка, Н. Лучанко; музика Ш. Акіолі, А. Діггса).

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Повідомлення теми уроку. Мотивація до навчання. Поміркуйте, яке значення має музика в житті людини. Яку роль вона відіграє у вашому житті? Пригадування, де учні зустрічалися з мистецтвом під час літніх канікул.	3 хв
2.	Мистецька грамотність. Новий матеріал	<p>Щодня музика запрошує нас у дивовижний світ чарівних звуків. Звуки сплітаються в мотиви, утворюють мелодії, а ми, слухачі, уявляємо картини та художні образи, які музика «намалювала» за допомогою звуків. Перегляд відеоролика «Музика в житті людей». Розкажіть, яку музику ви слухаєте на дозвіллі, які пісні наспівуєте найчастіше. Назвіть свій улюблений музичний гурт. Ким зі співаків/співачок ви захоплюєтесь найбільше? Прослуховування: Калейдоскоп сучасних ритмів. Які композиції вам вдалося розпізнати? У чиєму виконанні вони прозвучали?</p> <p>Робота зі схемою «Музичне мистецтво в колі мистецтв». Розгляньте схему та обговоріть, як музика пов'язана з іншими видами мистецтв.</p> <p>Музика своїм звуковим потоком, пульсацією ритму, мелодією звертається до людей і викликає в них почуття й емоції. Так слухачі уявляють музичні образи, створені композиторами.</p> <p>Робота зі схемою: Мандрівна карта Країною музичного мистецтва. Розгляньте карту-схему нашої спільної подорожі Країною музичного мистецтва. Висловіть припущення, про що ви дізнаєтесь на кожній станції.</p> <p>Мистецький словничок: Музика (від грец. μουσική — мистецтво муз) — мистецтво організації музичних звуків. Музичне мистецтво втілює ідейно-емоційний зміст у звукових художніх образах. Воно належить до часових мистецтв та існує лише у виконанні, у живому звучанні.</p>	1 хв

		<p>Композитор/композиторка створює музичний твір та записує його за допомогою нотних знаків. голосом.</p> <p>Виконавець/виконавиця виконує твір на музичному інструменті або голосом.</p> <p>Слухач/слухачка сприймає музичний твір відповідно до своїх поглядів, смаків, досвіду.</p> <p>У мистецькій подорожі вам знадобляться електронний або паперовий записник для фіксування нових понять та власних музичних вражень, гаджет для збереження фото- та відеоматеріалів і диктофон для апису своїх досягнень у пісенній з творчості та музикуванні.</p> <p>Баркарола (від італ. <i>barca</i> — човен) — пісня венеційських човнярів, іноді імпровізована. Баркаролою також називають вокальний або інструментальний музичний твір мрійливо-ліричного характеру зі спокійною, плавною мелодією на фоні розміреного супроводу, що нагадує ритм руху весел та плюскіт хвиль.</p>	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва.	<p>1. Естрадна композиція «Пісня ельфа» (у виконанні Ф. Шеррі (скрипка), Р. Ловланда (фортепіано)).</p> <p>2. Естрадна композиція «Пісня ельфа» (у виконанні Ф. Шеррі (скрипка), Р. Ловланда (фортепіано)).</p> <p>М. Лисенко. «Баркарола» («Пливе човен») (фортепіано).</p>	3 хв
		<p>Аналіз творів мистецтва:</p> <p>1. Які художні образи постають у вашій уяві? Опишіть їх.</p> <p>2. Про що розповідає прослуханий твір? Якими музичними засобами композитор зобразив рух човна? Доберіть потрібні слова й опишіть темп і характер музики.</p>	2 хв
4.	Мистецька діяльність.		
4.1.	<i>Вокальна діяльність</i>	Виконання поспівки «Літо».	2 хв
		Розучування пісні: «Сонце! Літо!» (слова Т. Лучанка, Н. Лучанко; музика Ш. Акіолі, А. Діггса).	5 хв
		Пригадайте свої літні канікули. Що вам найбільше запам'яталося? Чи вдалось побувати на річці, озері або морі? Чи бачили ви, як пливуть човни? Із якою музикою у вас асоціюється літня пора? Виконання пісні під акомпанемент.	2 хв

Дата

Клас

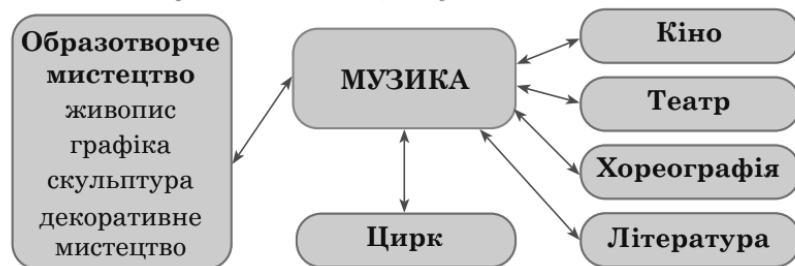
Додатковий
матеріал до уроку

4.2.	Творча діяльність	Створення малюнка до пісні музичного твору. Робота в зошиті.	10 хв
4.3.	Фізкульт-хвилинка	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.4.	Ігрова діяльність	Гра «Імпровізація». Створення разом із друзями ритмічної та пластичної імпровізації до пісні, рухаючись у темпі музики.	2 хв
		Знайдіть в інтернет-джерелах сучасні пісні про літо. Створіть на своєму гаджеті папку «Улюблена музика» і завантажте у неї пісню, яка найбільше вам сподобалась.	2 хв
4.5.	Музикування	Створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах.	2 хв
5.	Мистецька комунікація	Обговорення на тему «Мандрівна карта Країною музичного мистецтва». Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів. Визначення власних емоцій від уроку.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Що таке музика, музичне мистецтво? Розкажіть, що поєднує музику з іншими видами мистецтв. Твір якого композитора звучав на уроці? Які його твори ви пам'ятаєте? Дізнайтеся більше про творчість М. Лисенка, скориставшись власним гаджетом.	1 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

**Опис проведення роботи зі схемою
«Музичне мистецтво у колі мистецтв».**

Учитель: пропонує дітям розглянути схему та обговорити, як музика пов'язана з іншими видами мистецтва.

Музичне мистецтво у колі мистецтв

Учитель повідомляє, що музичне мистецтво належить до кола існуючих мистецтв, та пояснює, що музика пов'язана з образотворчими мистецтвами (живописом, графікою, скульптурою, декоративним мистецтвом тощо), а також пов'язана з кіномистецтвом, театральним мистецтвом, цирковим мистецтвом, літературою та хореографією. Потім пропонує знайти приклади використання музичного мистецтва в кіно, театрі, цирку, хореографії, а також знайти приклади використання літературної основи для музичних творів тощо. Педагог пропонує навести приклади використання музики в інших мистецтвах.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, розглядають схему, потім наводять приклади використання музики в інших видах мистецтва. А також розмірковують, що пов'язує музику з образотворчими мистецтвами та літературою.

Опис проведення гри «Імпровізація».

Учитель: пропонує допомогти дітям створити ритмічну та пластичну імпровізацію до пісні, рухаючись у темпі музики. Після розучування пісні та пригадування про історії літніх канікул вчитель пропонує дітям за допомогою рук і ніг створити ритмічну імпровізацію, наприклад, поплескати в долоні або тупати ногами в ритмі музики, відбиваючи сильні та слабкі долі, імпровізуючи кожен свою ритмічну імпровізацію. Надалі вчитель пропонує дітям рухами тіла відтворити пластичні рухи в ритмі музики, які нагадують літні танці на березі моря чи річки тощо.

Учні: слухають уважно пояснення, по черзі під музику демонструють ритмічні імпровізації на основі ритмічного плескання в долоні та тупання ногами, потім створення пластичної імпровізації під фонограму пісні.

Опис проведення гри «Режисер» (робота із зошитом).

Учитель: пропонує учням після прослуховування музичного твору — естрадної композиції «Пісня ельфа» у виконанні Ф. Шеррі (скрипка), Р. Ловланда (фортепіано) уявити себе режисером художнього фільму та спробувати скласти сценарій одного з епізодів, який підказала музика, а потім визначити головного героя, місце дії та стисло описати в зошиті сюжет.

Учні: слухають уважно пояснення, уявляють себе режисером художнього фільму та намагаються скласти і записати в зошиті сценарій одного з епізодів, який підказала їм музика.

Опис проведення аналізу музичного твору (робота в зошиті).

Учитель: пропонує після прослуховування баркароли М. Лисенка «Пливе човен» для фортепіано відповісти на запитання: про що розповідає прослуханий твір? якими музичними засобами композитор зобразив рух човна? Потім пропонує попрацювати в зошиті та підкреслити слова, які описують темп твору (*швидкий, повільний, помірний*), і характер музики (*стрімка, енергійна, весела, завзята, ніжна, лірична, задумлива, спокійна, схвильована, радісна, грізна*).

Учні: слухають уважно пояснення, слухають музику і підкреслюють слова, які підходять до музики.

Урок 2.

Тема уроку. У колі мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити зі значенням образотворчого мистецтва в житті людей (в побуті, медіапросторі), надати уявлення про поняття митець або мисткиня, глядач або глядачка, інсталяція, розглянути значення образотворчого мистецтва у колі мистецтв, розглянути зв'язок образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва, ознайомити із мандрівною картою Країною візуальних мистецтв, повторити правила роботи з інструментами;
- розвивати вміння учнів уважно переглядати твори образотворчого мистецтва, розрізняти види образотворчих мистецтв, в яких вони виконані, висловлювати власні мистецькі враження від перегляду творів образотворчого мистецтва та обирати слова-характеристики до художнього образу роботи, розвивати вміння створювати асоціативну роботу «Літній настрій»;
- виховувати інтерес до творів образотворчого мистецтва, усвідомлювати зв'язок образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва.

Компетентності школярів, що формуються протягом уроку:

Ключові: уміння вчитися (уміння зосереджено сприймати навчальний матеріал), культурна компетентність (залучення до мистецької діяльності, розвиток творчого самовираження), соціальна компетентність (уміння співпрацювати з колективом), уміння: визначати цілі, планувати і досягати їх; виявляти творчу ініціативу і сприяти її реалізації, зокрема через утілення в практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); використовувати в пошуковій діяльності різні джерела інформації.

Предметні: опанувати поняття види образотворчого мистецтва; формувати вміння емоційно сприймати твори образотворчого мистецтва та оцінювати художні образи; розвивати вміння створювати асоціативну роботу.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: інструменти для роботи з малюнками, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації картин, мультимедійна презентація, приклади робіт, які переглядаємо на уроці.

Основні поняття для засвоєння: образотворче мистецтво у колі мистецтв; зв'язок образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтв; значення образотворчого мистецтва в житті людей (в побуті, медіапросторі); митець або мисткиня, глядач або глядачка; інсталяція; особливості мистецької подорожі у 5 класі.

Твори, що вивчаються на уроці: Відеоролик «Образотворче мистецтво в житті людей». Світлини, репродукції творів мистецтв, які мають тісний зв'язок з образотворчим мистецтвом. Образотворче мистецтво у колі мистецтв. Робота зі схемою. Репродукції картин, світлини із зображеннями творів образотворчого мистецтва, що передають настрій літа. Відеоролик «Спогади про літо» (на основі відомих творів образотворчого мистецтва).

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	<p>Повідомлення теми уроку. Мотивація до навчання. Поміркуйте, яке значення для людини має образотворче мистецтво. Яку роль воно відіграє у вашому житті?</p>	3 хв
2.	Мистецька грамотність Новий матеріал	<p>Образотворче мистецтво невіддільне від історії людства. Воно постає перед нами у вигляді творів живопису, графіки, скульптури, архітектури і сприяє пізнанню навколишнього світу через мистецькі образи. Завітаймо у віртуальну художню галерею, аби побачити справжні шедеври, виконані митцями і мисткинями минулого й сьогодення з використанням найрізноманітніших художніх технік та матеріалів.</p> <p><i>Перегляд відеоролика «Образотворче мистецтво в житті людей» та аналіз ролику.</i></p> <p><i>Робота зі схемою «Образотворче мистецтво у колі мистецтв». Хто такі, на вашу думку, митці? А як називають людей, котрі споглядають твори мистецтва? Поясніть, чому ви так вважаєте?</i></p> <p>Ви вже знаєте, що кожен митець і кожна мисткиня має свої улюблені художні техніки, котрі вимагають використання певних матеріалів та інструментів. Зокрема, це олівці, гуаш, акварель, пензлі, перо, туш, крейда, пастель тощо. Із якими художніми техніками й матеріалами у вас асоціюються живопис, графіка, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво? Які види творчих робіт найбільше вас захоплюють? Із якими художніми матеріалами вам подобається працювати?</p> <p>Мистецький словничок: Митець або мисткиня — людина, яка займається творчою діяльністю в будь-якому виді мистецтва. Глядач або глядачка — людина, яка споглядає, сприймає твори мистецтва. Віднедавна із розвитком 3D-графіки значної популярності набула техніка інсталяція.</p>	2 хв

		<p>Інсталяція — це просторова композиція, побудована чи зібрана із різноманітних речей та матеріалів (творів живопису, скульптури, природних об'єктів, промислових виробів), об'єднаних художньою ідеєю.</p> <p>Робота зі схемою: «Мандрівна карта Країною візуальних мистецтв».</p> <p>Розгляньте карту-схему нашої спільної подорожі Країною візуальних мистецтв. Поміркуйте, про що ви дізнаєтесь на кожній станції.</p> <p>У мистецькій подорожі вам знадобиться альбом-посібник для замальовок, власних творчих робіт і фіксування мистецьких вражень, гаджет для збереження фото- й відеоматеріалів, додатки для створення та перегляду відеороликів тощо. В електронному записнику свого гаджета ви зможете створити мистецький словничок, куди будете заготовувати нові поняття.</p>	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Робота з підручником: Розгляньте ілюстрації із зображення творів образотворчого мистецтва, які належать до різних видів образотворчого мистецтва.	6 хв
		Аналіз творів мистецтва. Які види образотворчого мистецтва на них зображено? Де ви можете побачити ці твори?	2 хв
4.	Мистецька діяльність		
4.1.	<i>Творча діяльність</i>	Відеоролик «Спогади про літо» (на основі відомих творів образотворчого мистецтва).	2 хв
		Завдяки яким засобам образотворчої виразності митці передали особливий настрій літа і власні враження? Пригадайте свої літні канікули. Де вам вдалося побувати, що побачити?	2 хв
		Створення композиції «Літній настрій» за зразком або за власним задумом. Техніка виконання акварельні чи гуашеві фарби.	8 хв
4.2.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.3.	<i>Ігрова діяльність</i>	Гра «Подорож з шедеврами інсталяції»	6 хв
5.	Мистецька комунікація	Обговорення на тему «Мандрівна карта Країною візуальних мистецтв». Демонстрація власних досягнень.	3 хв

6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Назвіть відомі вам твори, які належать до різних видів образотворчого мистецтва. Як можна виразити настрій за допомогою кольору? Зробіть висновок, чого вам вдалося досягти у своїй роботі завдяки взаємодії кольору з виразною чорною лінією. Улаштуйте із друзями спільну виставку своїх робіт.	3 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку. Зберіть різні за формою листочки дерев та кущів. Розглянь їх, увімкніть фантазію та визначте, на що або на кого вони схожі.	1 хв

**Опис проведення роботи зі схемою
«Образотворче мистецтво у колі мистецтв».**

Учитель: пропонує дітям розглянути схему та обговорити, як образотворчі мистецтва пов'язані з іншими видами мистецтва.

Образотворче мистецтво у колі мистецтв

Вчитель повідомляє, що образотворче мистецтво належить до кола мистецтв, які існують, та пояснює, що воно пов'язане з музикою, кіномистецтвом, театральним мистецтвом, цирковим мистецтвом, літературою тощо. Потім пропонує знайти приклади використання образотворчого мистецтва в кіно, театру, цирку, пропонує знайти приклади використання літературної основи для творів образотворчого мистецтва тощо. Педагог пропонує навести приклади використання образотворчих мистецтв в інших мистецтвах.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, розглядають схему, потім наводять приклади використання образотворчого мистецтва в інших видах мистецтва та розмірковують, що пов'язує образотворчі мистецтва з музикою та літературою, кіномистецтвом тощо.

**Опис створення композиції «Літній настрій»
за зразком або власним задумом.**

Техніка виконання акварельні чи гуашеві фарби.

Учитель: пропонує учням створити композицію, дотримуючись наступної послідовності дій.

1. На аркуш паперу за допомогою пензля довільно нанести кольорові краплі, які змогли б передати настрій літа.
2. Протягнути пластмасовою лінійкою чи іншим пристосуванням згори донизу аркуша, щоб утворилась барвиста площина.
3. Уважно розглянути те, що вийшло. Які літні враження вам нагадує

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

композиція. За допомогою маркера деталізуйте композицію, надавши їй завершення.

Опис проведення гри «Подорож із шедеврами інсталяції».

Учитель: пропонує пригадати, що таке інсталяція, та вирушити у чарівну подорож, в якій будуть знайомитись із шедеврами інсталяції. Учитель пригадує, що інсталяція — це просторова композиція, побудована чи зібрана із різноманітних речей та матеріалів (творів живопису, скульптури, природних об'єктів, промислових виробів), об'єднаних художньою ідеєю. Потім пропонує учням переглянути приклади робіт інсталяції: Г. Перрі «Захисний дух», Алан Е. Джексон «У пошуках Аліси» та інші.

Учні: слухають пояснення вчителя, переглядають роботи та називають особливості художніх образів інсталяцій.

УРОК 3.

Тема уроку. Розмаїта палітра музичного та образотворчого мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити з різновидами музичного мистецтва: народним і професійним музичним мистецтвом, надати уявлення про особливості вокальної та інструментальної музики, ознайомити з поняттям музичний звук та різновидами звуків: музичними та шумовими; ознайомити із поняттям діапазон, регістр;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та надавати характеристику творам музичного мистецтва різних видів вокальної та інструментальної музики, висловлювати власні музичні враження від прослуханого музичного твору, розвивати вміння розрізняти на слух вокальну та інструментальну музику, виконувати пісню під фонограму, виконувати музичний супровід до пісні на шумових інструментах;
- виховувати інтерес до слухання вокальної та інструментальної музики та виконання дитячих пісень українських сучасних композиторів.

Компетентності школярів, що формуються протягом уроку:

Ключові: уміння вчитися (уміння зосереджено сприймати навчальний матеріал), загальнокультурна грамотність (здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва); соціальні та громадянські компетентності (уміння працювати з іншими на результат, відвертати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів); уміння: визначати власні художні інтереси та потреби, виявляти мобільність у пізнанні мистецьких явищ і процесів; сприяти розвитку інтересу до мистецтва протягом життя.

Предметні: ознайомити учнів із різновидами музичного мистецтва: інструментальною та вокальною музикою; розповісти про різноманітні музичні та шумові звуки, ознайомити із поняттям діапазон, регістр; розвивати спостережливість, образне сприймання, логічне мислення, фантазію; виховувати естетичні почуття, любов і шану до зарубіжних та українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композитора Й. Баха, С. Людкевича та авторів пісні.

Основні поняття для засвоєння: різновиди музичного мистецтва: народне і професійне музичне мистецтво; вокальна та інструментальна музика; звуки музики (шумові, музичні), діапазон, регістр.

Твори, що вивчаються на уроці: Й.С. Бах. Арія із оркестрової сюїти № 3. С. Людкевич. Вокаліз для хору. Музична вікторина «Розпізнай шумові звуки». Перегляд відеоролика «Музичні та шумові звуки». Музична вікторина «Розпізнай регістр музики». Виконання пісні: «Сонце! Літо!» (слова Т. Лучанка, Н. Лучанко; музика Ш. Акіолі, А. Дігса). Гра «Ритмічний ланцюжок».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Повідомлення теми уроку. Мотивація до навчання. Що ви знаєте про історію музичного мистецтва? Висловіть припущення, коли воно зародилось.	3 хв
2.	Мистецька грамотність Новий матеріал	<p>Історія музичного мистецтва дуже давня. Дослідження доводять, що музика виникла з інтонацій збудженого мовлення, співу птахів та голосових звуків звірів. За іншою версією, її джерелом є ритми роботи первісних людей, їхні звукові сигнали або магичні заклинання. Також існує думка, що музика зародилася на основі ритмів танцю. Від прадавніх віків і до наших днів музичне мистецтво подолало значний історичний шлях свого розвитку. У сучасному світі людина не уявляє себе без музики.</p> <p>Музика зрозуміла нам, тому що близька до людської мови й розповідає про те, що нас хвилює: почуття, емоції, красу довкілля. У кожній людини свої музичні смаки та уподобання, і вони можуть змінюватися із плином часу. Розкажіть про власні музичні вподобання. Чи завжди вони були такими?</p> <p>Ви вже знаєте, що за типом виконавства розрізняють музику інструментальну та вокальну. Кожному музичному твору притаманні певні засоби музичної виразності: мелодія, гармонія, лад, ритм, темп, тембр, діапазон, регістр, динаміка, інтонація, з якими ми будемо ознайомлюватися протягом семестру.</p> <p>Твори славетного німецького композитора Й.С. Баха, зокрема інструментальні, популярні в усьому світі, хоча протягом життя він був більше відомий як майстерний органіст, викладач та автор органної музики. Мелодія його знаменитої «Арії» вирізняється чарівністю, лірикою та прозорим ніжним звучанням струнних інструментів. Дізнайтеся більше про творчість Й.С. Баха, скориставшись власним гаджетом.</p> <p>Вокаліз С. Людкевича належить до шедеврів вокального мистецтва. Хоча зазвичай вокалізи використовують як вправи для розвитку основних співочих навичок і правильного дихання</p>	6 хв

		<p>під час співу, цей твір призначений для концертного виконання.</p> <p>Дізнайтеся про творчість С. Людкевича, скориставшись власним гаджетом.</p> <p>Ви вже знаєте, що головним виражальним засобом музики є звук.</p> <p>Мистецький словничок: Музичний звук відрізняється від будь-якого іншого звуку чи шуму.</p> <p>Музичний звук — основний елемент музичного мистецтва, який має висоту, тембр, гучність і тривалість. Кожен голос або музичний інструмент має свій діапазон та регістр.</p> <p>Діапазоном називають сукупність звуків різної висоти (від найнижчого до найвищого), що їх може відтворювати голос або музичний інструмент.</p> <p>Регістр — це частина звукового діапазону, що має однаковий тембр. Розрізняють високий, середній та низький регістри.</p>	
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	<p>Й.С. Бах. Арія з оркестрової сюїти № 3.</p> <p>С. Людкевич. Вокаліз для хору. Музична вікторина. Розпізнай шумові звуки. Перегляд відеоролика «Музичні та шумові звуки». Музична вікторина «Розпізнай регістр музики».</p> <p>К. Хачатурян. Галоп із балету «Чиполіно» (у виконанні оркестру; фрагмент).</p>	3 хв
		<p>Аналіз творів мистецтва.</p> <p>1. Яка музика прозвучала: інструментальна чи вокальна? Який настрій викликали у вас ці твори? Доберіть потрібні слова для характеристики темпу, ладу, тембру та мелодії обох творів.</p> <p>2. Які музичні інструменти вам вдалося розпізнати? Спробуйте визначити, у якому регістрі звучав кожен із них.</p>	2 хв
		<p>Повторене музичне сприймання: Послухайте галоп ще раз. Поміркуйте, який образ осені створив композитор. Доберіть потрібні слова для характеристики регістру та діапазону.</p>	1 хв
4.	Мистецька діяльність		
4.1.	<i>Вокальна діяльність</i>	Виконання посівки «Наше літо»	2 хв
		Виконання пісні «Сонце! Літо!» (слова Т. Лучанка, Н. Лучанко; музика Ш. Акіолі, А. Дігса). Заспівайте пісню під фонограму разом із друзями.	4 хв
		Запишіть своє виконання на диктофон. Прослухайте запис та оцініть власний спів.	2 хв

4.2.	Творча діяльність	Завдання на вибір вчителя: 1. Визначте діапазон свого голосу, заспівавши найвищу та найнижчу ноти. 2. Придумайте ліричну мелодію на віршований текст: <i>Мелодія ніжно лунає І ноти, мов квіти, збирає Та летіть полями, лугами, А потім живе поміж нами.</i> Заспівайте свою пісню друзям. 3. Доповніть речення. Робота в зошиті.	3 хв
4.3.	Фізкульт-хвилинка	Виконання рухів під відеоролик	2 хв
4.4.	Ігрова діяльність	Гра «Розпізнай звуки». Послухайте аудіозапис. Серед різноманітних звуків спробуйте розпізнати музичні та виділити їх, плескаючи в долоні.	5 хв
		Гра «Ланцюжок». Утворіть ланцюжок із назв звуків, які прозвучали в записі. Музичні позначте літерою М, а шумові — Ш.	3 хв
4.5.	Музикування	«Музичні звуки» (звуковидобування на металофоні під час проведення гри). Створення музичного супроводу до пісні.	2 хв
5.	Мистецька комунікація	Обговорення на тему «Розмаїта палітра музичного та образотворчого мистецтв». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Що ви знаєш про історію виникнення музики? На які види поділяють музику за типом виконавства? Які звуки називають музичними? Що для них характерне? Що таке діапазон і регістр? Відшукайте серед шедеврів світової класики твори, схожі на «Арію» Й.С. Баха. Занотуйте у записник їхні назви.	1 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

**Опис проведення творчого завдання
«Придумай пісню» (робота з підручником).**

Учитель: пропонує учням придумати ліричну мелодію на віршований текст, а потім заспівати свою пісню друзям. Для пісні вчитель радить обрати такий вірш:

*Мелодія ніжно лунає
І ноти, мов квіти, збирає
Та летіть полями, лугами,
А потім живе поміж нами.*

Після вигадування мелодії до вірша педагог пропонує учням за бажанням поділитись своїми напрацюваннями та виконати пісню.

Учні: уважно читають в підручнику запропонований текст для майбутньої пісні та намагаються визначити ритм вірша. Потім самостійно вигадують до вірша власну мелодію. Діти обмінюються враженнями від створення мелодій та за бажанням виконують створену пісню своїм друзям.

Опис проведення гри «Розпізнай звуки».

Учитель: пропонує учням послухати аудіозапис та спробувати серед різноманітних звуків розпізнати музичні та виділити їх, плескаючи в долоні, а коли будуть звучати шумові звуки — промовчати.

Учні: спочатку уважно слухають пояснення вчителя, слухають аудіозапис, а потім намагаються серед різноманітних звуків розпізнати музичні та виділити їх, плескаючи в долоні. Завершується гра загальним обговоренням та обміном враженнями.

Опис проведення гри «Ланцюжок» (робота в зошиті).

Учитель: пояснює, що для проведення гри «Ланцюжок» дітям потрібно утворити ланцюжок із назв звуків, які прозвучали в записі. Потім пропонує учням у своїх зошитах позначити музичні звуки літерою М, а шумові звуки — літерою Ш.

Учні: Діти уважно слухають пояснення вчителя, розгортають зошити і в них позначають музичні звуки літерою М, а шумові звуки — літерою Ш. Потім діляться своїми враженнями від прослуханої музики.

Опис проведення гри «Ритмічний ланцюжок» (робота в зошиті).

Учитель: пояснює, що потрібно відтворити ритм першого рядка пісні, одночасно промовляючи слова, а потім пропонує передати естафету сусіду/сусідці, аби ритмічний ланцюжок не переривався.

Учні: уважно слухають пояснення вчителя, проводять гру та передають естафету, щоб не переривати її.

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

УРОК 4.

Тема уроку. Розмаїта палітра музичного та образотворчого мистецтв

Мета уроку:

- ознайомити з поняттям види образотворчого мистецтва: графіка, живопис, скульптура, архітектура, дизайн, декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво, фотомистецтво, розглянути поняття форма та природу як джерело натхнення митця;
- розвивати вміння учнів розпізнавати види образотворчого мистецтва: графіку, живопис, скульптуру, архітектуру, дизайн, декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво, фотомистецтво за характерними їхніми ознаками, розвивати вміння створення практичної асоціативної творчої роботи «Листяні фантазії» (перетворення контурів листя дерев у різні асоціативні образи);
- виховувати інтерес до графічних творів.

Компетентності школярів, що формуються протягом уроку:

Ключові: уміння вчитися (уміння зосереджено сприймати навчальний матеріал), загальнокультурна грамотність (здатність розуміти твори образотворчого мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва). Соціальні та громадянські компетентності (уміння працювати з іншими на результат, відвертати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів). Уміння: застосовувати цифрові технології для створення, презентації і популяризації художніх образів, мистецьких ідей.

Предметні: ознайомити учнів із різновидами образотворчого мистецтва: графіка, живопис, скульптура, архітектура, дизайн, декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво, фотомистецтво; розповісти про поняття форма та природу як джерело натхнення митця; розвивати спостережливість, образне сприймання, творче, логічне мислення, фантазію; виховувати естетичні почуття, любов і шану до творчості українських та зарубіжних митців.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: інструменти для роботи з малюнками, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації картин, мультимедійна презентація, портрети художників-графіків, митців, чії роботи переглядаємо на уроці, зображення прикладів робіт із прикладами творів образотворчого мистецтва різних видів.

Основні поняття для засвоєння: види образотворчого мистецтва: графіка, живопис, скульптура, архітектура, дизайн, декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво, фотомистецтво; форма; природа як джерело натхнення митця.

Твори, що вивчаються на уроці: Репродукції картин, світлини із зображеннями творів образотворчого мистецтва, що яскраво репрезентують його видовий поділ. Відеоролик «Шедеври образотворчого мистецтва».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Повідомлення теми уроку. Мотивація до навчання. Які види образотворчого мистецтва ви знаєте? Чим вони відрізняються один від одного?	3 хв

3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Перегляд творів різних видів образотворчого мистецтва. Леонардо да Вінчі. Голова Леди (ескіз). Е. Мане. Бар у «Фолі-Бержер». Б. Торвальдсен. Ганімед годує Зевсового орла. Кафедральний собор Різдва Св. Діви Марії. Мілан, Італія. Дизайн інтер'єру. Центральний парк Нью-Йорка. Осінь. О. Мединська. Ляльки-мотанки. Перегляд робіт різних видів образотворчого мистецтва.	3 хв
		Аналіз творів образотворчого мистецтва. Опишіть художні образи поданих творів. Розкажіть про їх особливості.	2 хв
4. Мистецька діяльність			
4.1.	<i>Творча діяльність</i>	Робота зі схемою «Засоби художньої виразності» (робота з підручником).	3 хв
		Завдання: розгляньте схему. Які засоби виразності притаманні кожному виду образотворчого мистецтва? Знайдіть спільні та відмінні риси.	2 хв
		Практична асоціативна творча робота «Листяні фантазії» (перетворення контурів листя дерев у різні асоціативні образи) (робота в альбомі).	12 хв
4.2.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	3 хв
4.3.	<i>Ігрова діяльність</i>	Гра «У гостях у митців». Перегляд відеоролика «Шедеври образотворчого мистецтва». Поділіться враженнями від перегляду. Твори яких видів мистецтва ви побачили? Які з них вам запам'яталися?	2 хв
5.	Мистецька комунікація	Обговорення на тему «Розмаїта палітра музичного та образотворчого мистецтв». Визначення власних емоцій від роботи над роботою «Листяні фантазії». Демонстрація власних досягнень.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Визначення власних емоцій від роботи над асоціативною творчою роботою. Які засоби виразності є спільними для різних видів образотворчого мистецтва? Як природа надихає митців на створення художніх образів? Перегляньте малюнки друзів і запропонуйте улаштувати разом виставку власних робіт.	2 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку.	3 хв

**Опис етапів проведення роботи зі схемою
Засоби художньої виразності» (робота з підручником).**

Учитель: пропонує учням ознайомитися зі схемою, а потім відповісти на питання: які засоби виразності притаманні кожному виду образотворчого мистецтва? які у них спільні та відмінні риси?

Учні: слухають уважно вчителя, переглядають схему в підручнику та коментують, які засоби виразності вже знають, а з якими зовсім не знайомі. Потім знаходять і коментують спільні та відмінні риси.

**Опис етапів виконання практичної асоціативної творчої роботи
«Листяні фантазії» (перетворення контурів листя дерев у різні
асоціативні образи; робота в альбомі).**

Учитель: пропонує учням виконати асоціативну творчу роботу «Листяні фантазії». Педагог пропонує пробудити свою творчу уяву — і зібрані листочки дерев та кущів стануть основою для втілення найрізноманітніших образів. Вчитель радить розташувати на аркуші паперу листочки у вигляді силуетного зображення і приклеїти їх, домалювати необхідні елементи для створення задуманого образу й завершити роботу.

Додатково учитель радить переглянути удома ролик, у якому демонструють етапи створення асоціативної творчої роботи в майстер-класі.

Учні: слухають уважно вчителя, переглядають підказки поетапного виконання асоціативної творчої роботи «Листяні фантазії», обирають самостійно осінні листя і працюють самостійно. В кінці демонструють свої напрацювання.

Опис проведення гри «У гостях у митців».

Учитель: пропонує вирушити у гості до відомих митців — майстрів образотворчого мистецтва. Педагог пропонує уявити собі віртуальну подорож, протягом якої діти зможуть ознайомитись із шедеврами образотворчого мистецтва. Вчитель пропонує спочатку переглянути відеоролик «Шедеври образотворчого мистецтва», потім проаналізувати твори мистецтва, які побачили в ролику, а згодом поділитися враженнями від перегляду. Вчитель запитує учнів: твори яких видів мистецтва ви побачили? які з них вам запам'яталися? Потім підбивають підсумок гри та роблять висновки про поняття шедевр і про види образотворчого мистецтва, які існують.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, вирушають у віртуальну подорож, знайомляться із шедеврами образотворчого мистецтва, роблять власні висновки і діляться своїми враженнями.

Опис проведення вправи
«Вид образотворчого мистецтва» (робота в альбомі).

Учитель: пропонує учням визначити та надписати в альбомі, до якого виду мистецтва належать твори, світлини яких подано в альбомі.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, розглядають приклади творів образотворчого мистецтва та зазначають види в альбомі.

УРОК 5.

Дата .....

Клас .....

Тема уроку. Із витоків народного мистецтва

Мета уроку:

— ознайомити з поняттям вокальна музика, народна пісня, будовою народної пісні, надати уявлення про сольний спів, поняття а капела, соло, дует, ансамбль залежно від складу виконавців, розглянути народні витoki музичного мистецтва;

— розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого вокального твору, добирати слова-характеристики до прослуханих вокальних творів, розвивати вміння створювати музичний супровід до пісні на шумових інструментах;

— виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Додатковий

матеріал до уроку

Компетентності школярів, що формуються протягом уроку:

Ключові: уміння вчитися (уміння зосереджено сприймати навчальний матеріал, пов'язаний із народним вокальним мистецтвом України), загальнокультурна грамотність (здатність розуміти музичні вокальні твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва), соціальні та громадянські компетентності (уміння працювати з іншими на результат, відвертати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів). Уміння: застосовувати цифрові технології для створення, презентації і популяризації художніх образів, мистецьких ідей.

Предметні: ознайомити учнів з особливостями народної вокальної музики; розповісти про поняття сольний спів, поняття а капела, соло, дует, ансамбль; розвивати творчу фантазію, образне сприймання, творче, логічне мислення; виховувати естетичні почуття, любов і шану до творчості народної вокальної української музики.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів, чий творчості вивчаються на уроці.

Основні поняття для засвоєння: вокальна музика; народна пісня; сольний спів; поняття а капела, соло, дует, ансамбль; народні витoki мистецтва, будова народної пісні.

Твори, що вивчаються на уроці: Українські народні пісні «Ой попід гай зелененький» (вокальний дует), «Ой у лузі при лужечку» у виконанні Н. Матвієнко. Слова М. Воньо і П. Карася, музика М. Балеми. «Козацькому роду нема переводу» (у виконанні академічного ансамблю «Козаки Поділля»; фрагмент). Розучування пісні: «Розкажу про Україну!» (сл. О. Вратарьова, муз. О. Злотника).

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент.	Оголошення теми і мети уроку. Мотивація до навчання. Що вам відомо про народну музику? Які народні пісні ви знаєте? Які з них любите співати?	3 хв

2.	Мистецька грамотність Новий матеріал	<p>Українська музична культура має багатовікову історію. Національну спадщину складають пісенні традиції та обряди, неповторні мелодії народних танців, шедеври інструментальної музики. Але найбільшим нашим скарбом є пісня, що за своїм значенням у житті народу, тематикою, сюжетом і музичними особливостями поділяється на багато різноманітних жанрів.</p> <p>Талановиту українську співачку Ніну Матвієнко ми впізнаємо за неповторним тембром голосу та манерою виконання. Основу її репертуару становлять народні пісні, серед яких є обрядові, ліричні, жартівливі, пісні-балади, колискові та багато інших. Народна пісня дала початок розвитку вокальної музики.</p> <p>Чимало українських народних пісень оспівують козацтво, його звитягу, завзяття, сміливість. Близькою за духом до них є сучасна авторська пісня «Козацькому роду нема переводу».</p> <p>Мистецький словничок: Народна пісня — музично-поетичний жанр фольклору, що відображає характер кожного народу, звичаї, історичні події. Народну пісню часто поєднували з працею, грою, танцем, інструментальною музикою. Вокальна музика — різновид музичного мистецтва, твори якого виконують голосом. Людей, які займаються співом, називають співаками, або вокалістами.</p> <p>Пісню може виконувати один співак/одна співачка (соло), двоє співаків/співачок (дует), троє (тріо), четверо (квартет), група (ансамбль) або великий колектив (хор).</p> <p>За будовою українські пісні поділяють на строфічні (з повтором останньої строфи) та куплетні (мають заспів і приспів).</p>	1 хв
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	<p>1. Уривки з українських народних пісень «Ой попід гай зелененький», «Ой у лузі при лужечку» (у виконанні Ніни Матвієнко).</p> <p>2. Слова М. Воньо і П. Карася, музика М. Балеми. «Козацькому роду нема переводу» (у виконанні академічного ансамблю «Козаки Поділля»; фрагмент).</p>	3 хв

		Аналіз твору музичного мистецтва. 1. Який настрій створюють ці пісні? Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію кожної з них. 2. Який настрій створює ця пісня? Чим відрізняється ансамблевий спів від сольного або дуетного?	2 хв
4.	Мистецька діяльність		
4.1.	<i>Вокальна діяльність</i>	Виконання поспівки «Дощик»	2 хв
		Розучування пісні «Розкажу про Україну» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).	6 хв
		Виконання пісні під акомпанемент. Заспівайте пісню під акомпанемент музичного інструмента разом із друзями. Спробуйте відтворити ритмічну пульсацію пісні, клацаючи пальцями, плескаючи в долоні або постукуючи долонею по столі чи по коліні.	3 хв
4.2.	<i>Творча діяльність</i>	Перевірка знань до теми. Робота в зошиті. Ілюстрація до пісні. Робота в зошиті.	2 хв
4.3.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	3 хв
4.4.	<i>Ігрова діяльність</i>	Гра «Інтерв'ю». Об'єднайтесь у пари. Домовтесь, хто з вас буде виконувати роль журналіста/журналістки, а хто відповідатиме на питання на тему «Музична спадщина України».	8 хв
4.5.	<i>Музикування</i>	Ритмізація мелодії пісні долонями.	2 хв
5.	Мистецька комунікація	Обговорення на тему «Із витоків народного мистецтва». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.	Яку музику називають вокальною? Що таке народна пісня? На які види її поділяють за будовою? Що ви знаєте про творчість славетної української співачки Н. Матвієнко? Запропонуйте друзям створити із назв найпопулярніших українських народних пісень мозаїку «Моя співуча Україна».	2 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку. Творче завдання: Дізнайтеся з додаткових джерел, хто із сучасних молодих співаків/співачок виконує українські народні пісні.	1 хв

Опис виконання гри «Інтерв'ю».

Учитель: пропонує провести гру «Інтерв'ю», об'єднавшись у пари. Учні між собою домовляються, хто з них виконуватиме роль журналіста/журналістки, а хто буде відповідати на питання на тему «Музична спадщина України».

Учні: слухають пояснення вчителя, проводять гру в парах, виконують ролі журналіста/журналістки, а потім відповідають на питання на тему «Музична спадщина України».

Опис проведення гри «Музикування» (музикування за партитурою).

Учитель: пояснює, що для проведення цього завдання потрібно заспівати пісню під акомпанемент музичного інструмента разом із друзями, а потім спробувати відтворити ритмічну пульсацію пісні, клацаючи пальцями, плескаючи в долоні або постукуючи долонею по столі чи по коліні. За потреби можна скористатися підказкою.

Підказка: ритмічний малюнок пісні може мати кілька варіантів.

1. || || 2. || ПП 3. |Z |Z 4. ПП ПП

Учні: роздивляються партитуру, обирають музичний інструмент та грають по черзі, а потім разом в гурті. На завершення оцінюють своє виконання та виконання інших однолітків.

Опис проведення творчого завдання на кількість виконавців.

Учитель: пропонує пригадати, що людей, які займаються співом, називають співаками, або вокалістами. Педагог говорить, що пісню може виконувати один співак/одна співачка (соло), двоє співаків/співачок (дует), троє (тріо), четверо (квартет), група (ансамбль) або великий колектив (хор). Потім вчитель пропонує вписати у клітинки пропущені літери й прочитати слова, що називають поняття, пов'язані з темою уроку.

П				Я			
В							Т
С		і			К		
Д			Т				

Учні: слухають пояснення вчителя, потім разом вписують у клітинки пропущені літери й читають слова, що називають поняття, пов'язані з темою уроку.

Опис проведення творчого завдання.

Учитель: пропонує учням прослухати пісню «Козацькому роду нема переводу» (слова М. Воньо і П. Карася, музика М. Балемі) у виконанні академічного ансамблю «Козаки Поділля». Потім педагог запитує школярів: який настрій створює ця пісня? чим відрізняється ансамблевий спів від сольного або дуетного? І пропонує учням вписати слова в зошиті.

Учні: слухають пояснення вчителя, потім разом під мелодію пісні вписують слова в зошиті.